

**Samarbetsprojekt
Fortum Markets AB
Upplandsstiftelsen**

**RAPPORT 2010/7
DELRAPPORT 3
Naturmiljöer vid nedre
Dalälven 2010**

Pär Eriksson

FÖRFATTARE

Pär Eriksson

FOTO FRAMSIDA

Landkvarn, naturreservatet Bredforsen. Foto: Pär Eriksson

KARTOR

Pers Stolpe

© Lantmäteriet 2010, SGU Länsstyrelsen

PRODUKTION OCH LAYOUT

Upplandsstiftelsen

KONTAKT UPPLANDSSTIFTELSEN

Telefon 018-611 62 71

Hemsida www.upplandsstiftelsen.se

© Upplandsstiftelsen 2011

DELRAPPORT 3

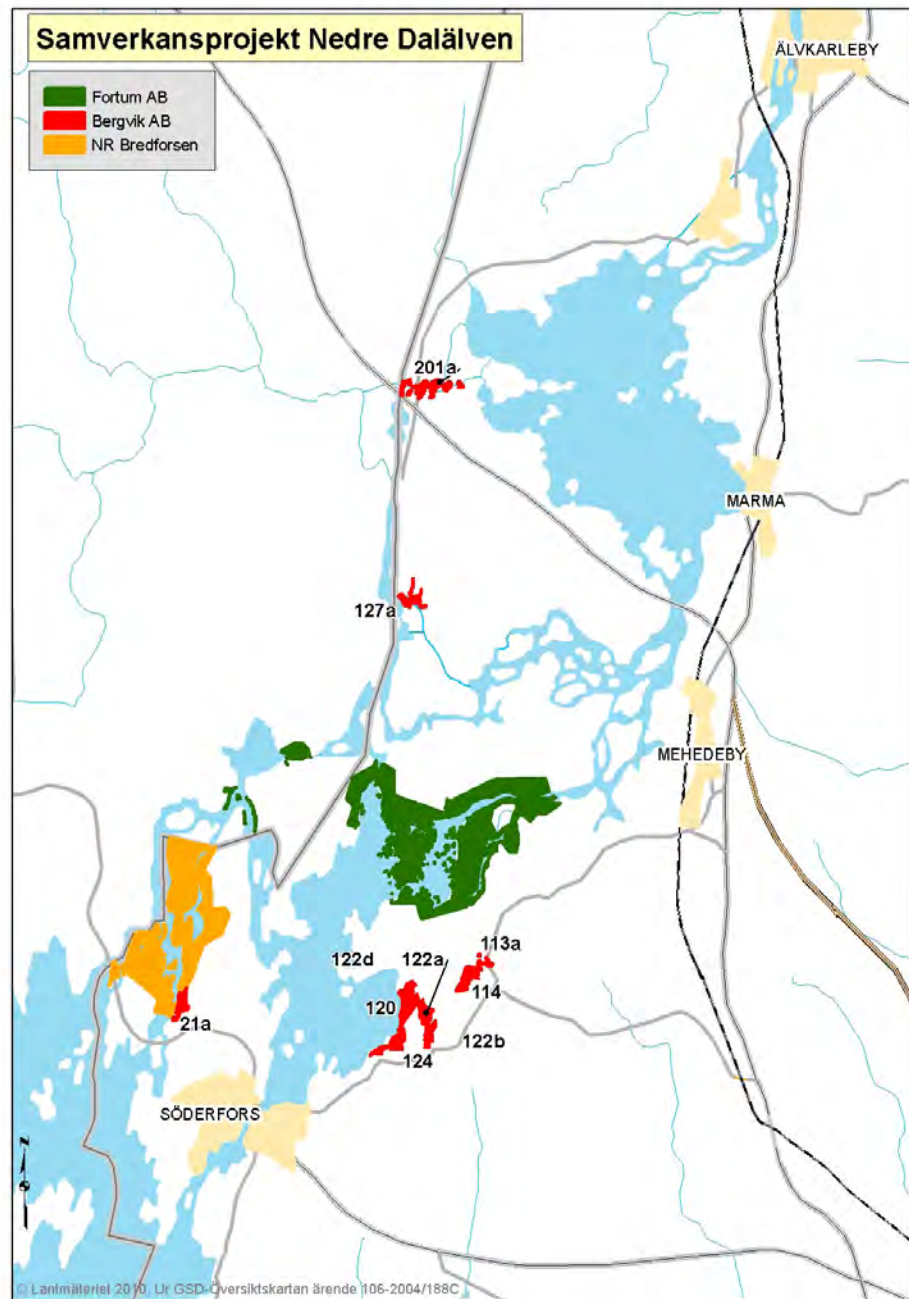
Naturmiljöer vid nedre Dalälven

Pär Eriksson

*Bortförjning av ris på älväng på Jörsön i naturreservatet Bredforsen, arbetet utförs manuellt.
Foto Pär Eriksson.*

KARTA 1

Översiktskarta över marker som kan komma att beröras av projektet.

INLEDNING

År 2009 inledde Upplandsstiftelsen och Fortum Markets AB ett samarbete för att bevara naturvärden vid nedre Dalälven. Arbetet syftar till att bevara och utveckla de naturmiljöer som mest karakteriserar landskapet längs älven såsom älvängar och lövrika strandskogar. Miljöerna är inte bara kännetecknande för de unika naturförhållandena vid nedre Dalälven, de är också livsmiljö för en rad hotade arter. Genom förändringar i markanvändningen inom jord- och skogsbruk samt utbyggnaden av älven för vattenkraft håller dessa miljöer på att förändras eller helt försvinna.

Projektet finansieras av Fortums Nordiska miljöfond, det vill säga försäljningen av Bra miljömärkt el. Naturskyddsföreningen har som miljöorganisation godkänt projektets utformning.

Enligt de avtal parterna undertecknat ska projektet avrapportera skriftligen varje halvår.

PROJEKTETS OMFATTNING

Arbetet syftar till att öppna upp och förhindra att älvängar och svämskogar växer igen, samt återskapa naturligt lövrika skogsmiljöer med asp och gamla ekar.

Insatserna innebär:

- uthuggning av gran från strandängar och lövträdsrika områden
- buskröjningar på strandängar
- frihuggning av gamla ekar
- återskapande av slåtter och betesmark på älvängar
- gynnande av lövträd som asp
- åtgärder för att gynna vitryggig hackspett
- åtgärder för att förbättra situationen för fisk och andra vattenlevande organismer som lever i strömmande vatten

SAMARBETSPARTNER OCH INTRESSETER

Projektet kommer att pågå i tre år. Arbetet leds av Upplandsstiftelsen i kontakt med Fortum och i samråd med berörda myndigheter: Länsstyrelsen i Uppsala län, Heby, Tierp och Älvkarleby kommun. Arbetet innebär även en samverkan med Bergvik AB som äger stora arealer kring älven samt Naturskyddsföreningens Projekt vitryggig hackspett.

OMRÅDEN SOM BERÖRS

Projektet omfattar en rad naturområden bland annat naturreservatet Bredforsen och Fortums marker kring Untra kraftverk, se karta 1.

Delar av området utnyttjas för friluftsliv. En viktig del i arbetet är därför att lyfta fram och informera om naturvärdena, t ex genom olika publikationer och information i området.

MÖTEN OCH PLANERING

Den 3 september 2010 träffade Upplandsstiftelsen och Fortum på Untra kraftverksstation. Verksamhet inom projektet avrapporterades och områden aktuella för naturvårdsåtgärder besöktes i fält.

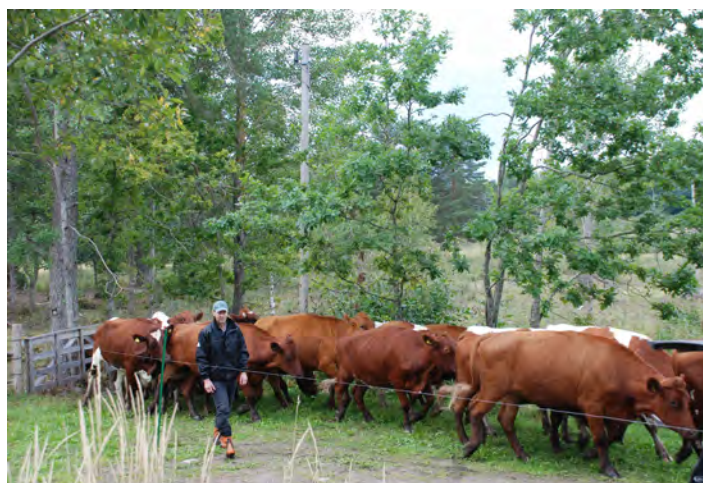
GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER

ARBETE UTFÖRT I LANDMILJÖER

Under året har arbetet med restaurering av strandängar och svämskogar i naturreservatet Bredforsen i Uppsala län fortsatt. Ett 33 ha stort område har färdigställt och hävdats nu med betesdjur. Restaureringen har omfattat slyröjning av älvängar, röjning och utgallring av gran samt frihuggning av äldre ek och tall i svämskogsmiljöer. Djurägaren som vi samverkar med är intresserad av ytterligare betesmark i området och nya fållor planeras för i år, se karta 2. Bidrag för restaurering av betesmarker har sökts från Länsstyrelsen och beviljats.

*I visa fall ringbarkas gran för att gynna lövträden i strandskogen.
Foto Pär Eriksson*

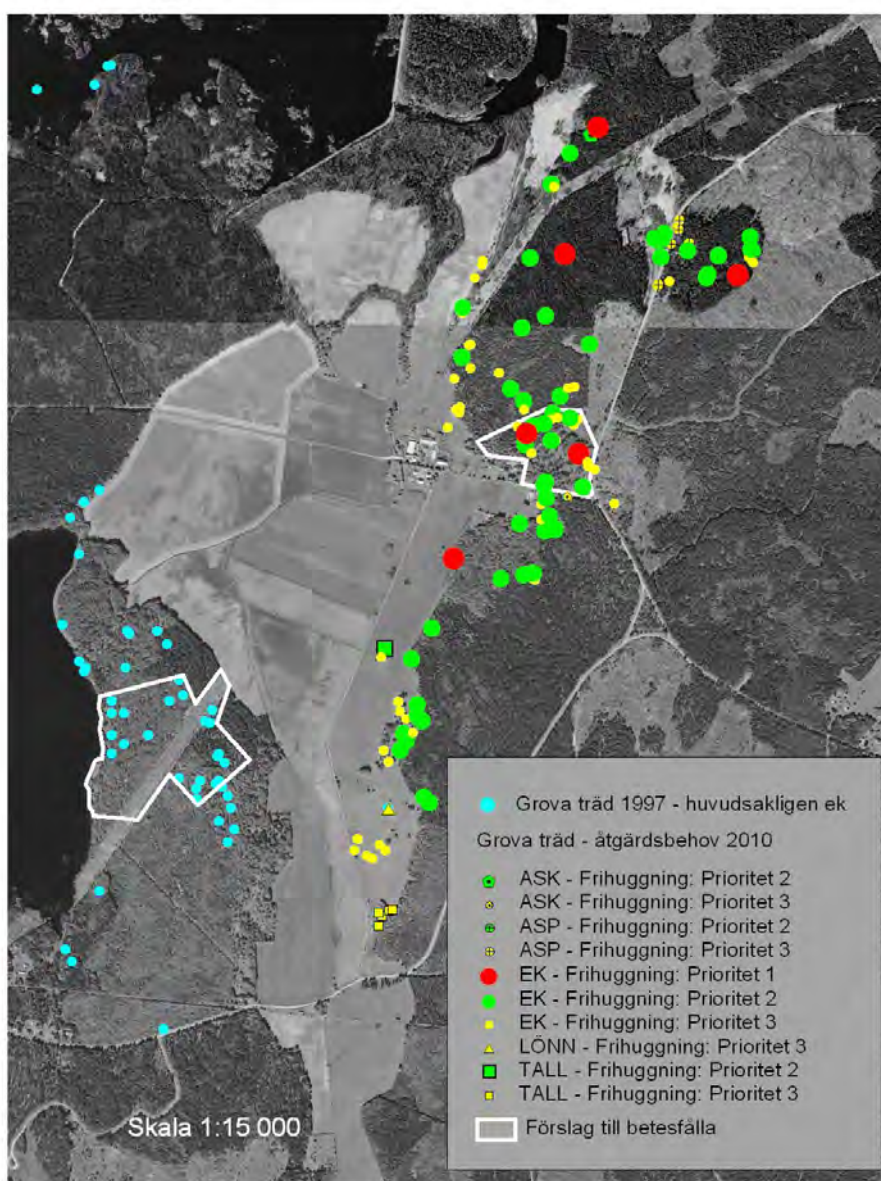

Arbetet med att restaurera älvängar och svämskog har fortsatt i naturreservatet Bredforsen med hjälp av Skogsstyrelsens arbetslag och kossornas bete. Foto: Pär Eriksson

Ett ca 1 ha stort lövbestånd i direkt anslutning till naturreservatet och betesfållan har åtgärdats på mark som ägs av Bergvik skog. Gran har averkats och grov tall samt ett 10-tal ekar har friställts. Restaurering av ekhagar på Bergviks mark vid Untra gård har planlagts under våren. Kontakter har tagits med djurägare på Untra gård och StoraEnso som sköter skogen. Två nya beteshagar föreslås samt selektiva åtgärder för enskilda gamla lövträd.

Untra gård

Åtgärder i form av frihuggning av grov ek och tall har utförts på Bergviks mark vid Lerån-Tångsån, område 201a, se karta 1. En liten älväng i anslutning till en rastplats som anlagts av Älvkarleby kommun röjdes och slogs under sommaren i samma område.

*Frihuggning av ek och tall samt röjning och slåtter av älväng på Färnåset vid kanotleden längs Lerån-Tångsån. Före och efter åtgärd.
Foto: Fredrik Larsson*

Två voljärer för vitryggig hackspett byggdes i samverkan med Naturskyddsföreningens projekt vitryggig hackspett och Länsstyrelsen i Uppsala. Voljärerna användes för utplantering av 10 ungar av vitryggig hackspett. Fåglarna härrör dels från infångade fåglar i Norge och uppfödda fåglar på Nordens ark. Då antalet fåglar översteg det planerade byggdes två voljärer i stället för en som var budgeterat. Efter att fåglarna släppts ur burarna har de matats kontinuerligt av personal som finansierats av Naturskyddsföreningen och Upplandsstiftelsen.

*Matning av vitryggungar pågick långt in på hösten.
Foto: Pär Eriksson*

Lövskogsrestaurering har planerats på Fortums marker vid Untra, område 36 och 32 enligt Upplandsstiftelsens naturinventering som gjordes tidigare i området. I båda fallen rör det sig om röjning av planterad gran i lövskogsdominerade ungskogar på Hallsboön.

ARBETE UTFÖRT I VATTENMILJÖER

För andra året i rad genomfördes elfiske i forssträckan vid Landkvarn. Årets provfiske genomfördes 13-15 september. Särskilt fokus lades vid att fånga harr som dock är en förhållandevis svår art att fånga vid elfiske. Totalt fångades 3 harrar 2009 och 4 harrar 2010. Flera öringungar fångades 2009 vilket visar på självreproducerande bestånd. Genetiska prov bör tas på öringbeståndet för att klargöra om det är Dalälvsöring eller inplanterad öring. Här planeras samarbete med Länsstyrelsen i Uppsala län. Provfiskeresultaten sammanställs i en mindre rapport under vintern 2010/2011.

Våren 2010 öppnades luckorna uppströms Bredforsen vid två tillfällen vilket medförde avsevärt högre vattenföring genom forsen. Foto Pär Eriksson

Våren 2010 öppnades luckorna uppströms Bredforsen vid två tillfällen vilket medförde avsevärt högre vattenföring genom forsen. Vid elfisket 2010 noterades betydligt mindre mängd slam på bottenarna jämfört med vid inventeringen 2009. Igenslammade bottenar är generellt mycket negativa för fiskfaunan i ett strömvatten.

Under hösten har en snorklingsinventering av Bredforsens lekbottnar utförts av Uppsala Byggtেকno AB. Snorklingsinventeringen följdes

En av fyra harrar som fångades under året. Foto Johan Persson

Inventering av lekgrus vid Landkvarn. Foto Johan Persson

upp med en vadvningsinventering med vattenkikare senare under hösten efter att flödet gått ner till 5 m³/s. Inventeringarna har resulterat i en karta över nuvarande lekbottnar och platser där lekgrus bör placeras ut. Biotopvårdsinsatser, främst i form av utplacering av lekgrus, kommer att utföras under 2011.

En åtgärdsplan för att förbättra harrbeståndet i Bredforsen har tagits fram under hösten. Planen har diskuterats och förankrats hos styrelsen i Söderfors-Hedesunda fiskerivårdsområde vilka förvaltar fisket i Bredforsenreservatet. Åtgärderna som föreslås är 1) ökad vattenföring genom Bredforsområdet, 2) biotopvård, 3) ändrade fiskeregler, 4) minkjakt samt 5) uppföljning av åtgärderna.

INFORMATION

Den 22 september höll Naturskyddsföreningen och Länsstyrelsen på temat vitryggig hackspettkurs. De voljärer som finansierats genom projektet besöktes och Upplandesstiftelsen fick möjlighet att berätta om arbetet i stort.

Projekt vitryggig hackspett har Visning av voljär i anslutning till Fortums mark vid Untra. Foto: Pär Eriksson

Informationsskylt på buren till vitryggungarna. Foto: Pär Eriksson

EKONOMISK REDOVISNING

VERKSAMHET 2009-2010

Kostnader (exkl moms)

Bygga av två voljärer för vitryggig hackspett 51 000 kr

Restaurering av älvängar och svämskog Jörsön 267 000kr*

Röjning och slåtter av älväng Färnäset 45 000 kr

Arbetsledning, planering 56 000 kr

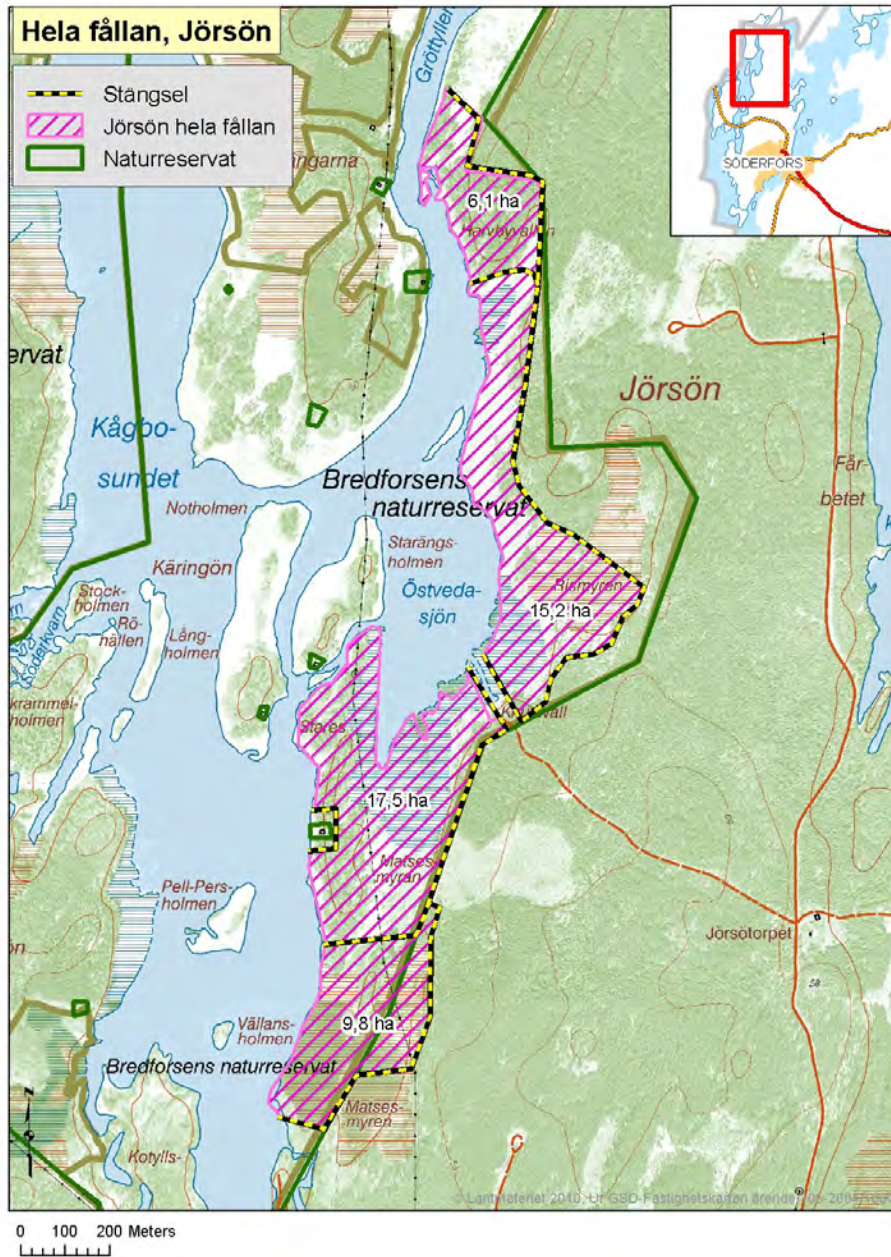
Strömvatteninventering 30 000 kr

Information 1 000 kr

SUMMA: 450 000 kr

* tillkommer 405 000 kr från Landsbygdsenheten

KARTA 2

Område som stängslats in och hävdas idag genom bete samt planerade utvidgningar i norr och söder.

År 2009 inledde Upplandsstiftelsen och Fortum Market AB ett samarbete för att bevara naturvärden vid nedre Dalälven. Arbetet är inriktat med syftet att bevara och utveckla de naturmiljöer som mest karaktäriserar landskapet längs älven såsom älvängar och lövrika strandskogar.

Projektet finansieras av Fortums Nordiska miljöfond. Enligt de avtal parterna undertecknat ska projektet avrapportera skriftligen varje halvår. Detta är således den tredje delrapporten som beskriver det hittills utförda arbetet i projektet.

NATURVÅRD & FRILUFTSLIV

Box 26074, 750 26 Uppsala
info@upplandsstiftelsen.se
www.upplandsstiftelsen.se